

Upanishat Samiksha

——
ಉಪನಿಷತ್ಸಮೀಕ್ಷಾ

——
Document Information

Text title : Upanishat Samiksha

File name : upaniShatsamIkShA.itx

Category : misc, sahitya, article, pradIptakumArananda

Location : doc_z_misc_general

Author : (Copyright) Pradipta Kumar Nanda, Kendrapara, Orissa pknanda65 at gmail.com

Transliterated by : Pradipta Kumar Nanda

Proofread by : Pradipta Kumar Nanda

Acknowledge-Permission: (Copyright) Pradipta Kumar Nanda

Latest update : May 13, 2021

Send corrections to : sanskrit@cheerful.com

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

May 14, 2021

sanskritdocuments.org

ಉಪನಿಷತ್ಸಮೀಕ್ಷಾ

ಲೇಖಕಃ - ನಂದಪ್ರದೀಪ್ತಕುಮಾರಃ

ಭಾರತೀಯಜ್ಞಾನಭಾಂಡಾರೇ ಉಪನಿಷದಾಂ ಸ್ಥಾನಂ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣಂ
ವರೀವರ್ತಿ . ಇಯಂ ಪರಾವಿದ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ್ಯವಿದ್ಯಾ ವಾ
ಪರಿಗಣ್ಯತೇ ವಿದ್ವದ್ಭಿಃ . ಮೂಲತೋ ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರಮುಪನಿಷದಾಖ್ಯಾಯತೇ
. ಮುಖ್ಯತಯಾ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ್ಯವಿದ್ಯಾಪ್ರತಿಪಾದಕಾ ವೇದಭಾಗಾ ಉಪನಿಷದಃ
ಕಥ್ಯಂತೇ . ಭಾರತೀಯದರ್ಶನಶಾಸ್ತ್ರೇಷು ಪ್ರಸ್ಥಾನತ್ರಯೇಷು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಂ,
ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತಾ, ಉಪನಿಷತ್ಪ್ರತಿಪಾದಕಾ ಪ್ರಸ್ಥಾನಾನಿ ವಿಖ್ಯಾತಾನಿ . ಭಾರತೀಯಾ
ವೈದಿಕಧರ್ಮಗ್ರಂಥಾ ದರ್ಶನಾನಿ ಚ ಇಮಾಮೇವ ಪ್ರಸ್ಥಾನತ್ರಯೇಮವಲಂಬಂತಿ
. ಉಪನಿಷದಾಂ ಗೀತಾಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಯೋರಾಶ್ರಯಪ್ರದಾಯಿತ್ವಾತ್ ತಾಃ ಸಂತಿ
ಮಹನೀಯತಮಾಃ . ಉಪ ನಿಪೂರ್ವಕಸ್ಯ ವಿಶರಣ-ಗತಿ-ಅವಸಾದನಾರ್ಥಕಸ್ಯ
ಧಾತೋಃ (ಷದ್ಧೃ ಧಾತೋಃ) ಕ್ವಿಪ್ ಪ್ರತ್ಯಯೇನ ಉಪನಿಷತ್ ಶಬ್ದಸ್ಯ ನಿಷ್ಪತ್ತಿರ್ಭವತಿ
. ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪಪ್ರತಿಪಾದನೇ ಸರ್ವಸಮರ್ಥೇಯಂ ವಿದ್ಯಾ ಸರ್ವೇಷಾಂ
ಮುಮುಕ್ಷುಣಾಂ ಕೃತೇ ಪರಮೋಪಾದೇಯಾ ಭವತಿ . ಉಪನಿಷದಾಂ
ಸಂಖ್ಯಾನಿರ್ಧಾರಣೇ ಮುಕ್ತಿಕೋಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಂ ಪ್ರಧಾನಂ . ತನ್ಮತೇ “ಸರ್ವೋಪನಿಷದಾಂ
ಮಧ್ಯೇ ಸಾರಮಷ್ಟೋತ್ತರಂ ಶತಂ” . ಇತಿ . ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತಸಂಖ್ಯಾಕಾ
ಉಪನಿಷದಃ ಆಸನ್ . ಅಧುನಾ 120 ಉಪನಿಷದಃ ಸಮುಪಲಭ್ಯಂತೇ . ತಾಸು
ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತಸಂಖ್ಯಾಕಾಸು ಪ್ರಾಯೇಣ ದ್ವಾದಶೋಪನಿಷದಃ ಪ್ರಾಚೀನತ್ವಾತ್
ವಿಶದತಯಾ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಾ ಭವಂತಿ . ತೇಷು 10 ಉಪನಿಷದಃ ಋಗ್ವೇದಸಂಬದ್ಧಾಃ,
19 ಉಪನಿಷದಃ ಶುಕ್ಲಯಜುರ್ವೇದಸಂಬದ್ಧಾಃ, 32 ಕೃಷ್ಣಯಜುರ್ವೇದಸಂಬದ್ಧಾಃ, 16
ಸಾಮವೇದಸಂಬದ್ಧಾಃ, 31 ಅಥರ್ವವೇದಸಂಬದ್ಧಾಃ; ಚ ವಿರಾಜಂತೇತರಾಂ . ಅನ್ಯಾ
ಯೋಗೋಪನಿಷದಃ, ಸಾಮಾನ್ಯವೇದಾಂತೋಪನಿಷದಃ, ವೈಷ್ಣವೋಪನಿಷದಃ,
ಶೈವೋಪನಿಷದಃ, ಶಾಕ್ತೋಪನಿಷದಶ್ಚ ದೃಷ್ಟಿಪಥಮಾರೋಹಂತಿ . ಸರ್ವೇ
ದಾರ್ಶನಿಕಾಃ ತಾಸು ಕತಿಚನೋಪನಿಷದಃ ಸ್ವಮತಾನುಸಾರಿಣ್ಯಯಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತವಂತಃ
. ಅನ್ಯತ್ರ 21 ವೇದಾಂತೋಪನಿಷದಃ, 16 ವೈಷ್ಣವೋಪನಿಷದಃ, 15 ಶೈವೋಪನಿಷದಃ, 18
ಶಾಕ್ತೋಪನಿಷದಃ ಪ್ರಕಾಶಿತಾ ಸಂತಿ . ಸರ್ವಾಸೂಪನಿಷತ್ಸು ದಶೋಪನಿಷದಃ
ಪ್ರಸಿದ್ಧಾಃ ಸಂತಿ . ತಾಸಾಮುಪರಿ ಭಾಷ್ಯಕಾರಾಃ ಸ್ವ-ಸ್ವಮತಾನುಸಾರಂ ಭಾಷ್ಯಂ

ಕೃತವಂತಃ . ತಾಸಾಂ ಸಂಖ್ಯಾ ತು ಮುಕ್ತಿಕೋಪನಿಷದಿ ನಿಮ್ಮರೂಪೇಣ ವರ್ಣಿತಾ
ದೃಶ್ಯತೇ . ಉಕ್ತಂ ಚ-

“ಈಶ ಕೇನ ಕಠ ಪ್ರಶ್ನ ಮುಂಡ ಮಾಂಡೂಕ್ಯ ತಿತ್ತಿರಿಃ .

ಐತರೇಯಂ ಚ ಛಾಂದೋಗ್ಯಂ ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕಂ ದಶ” ..

ಏತದತಿರಿಕ್ತಾ ಶ್ಲೋಕಶ್ಲೋಕೋಪನಿಷದಪಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ವಿದ್ಯತೇ . ಸರ್ವಾಸೂಪನಿಷತ್ತು
ಕೇಚನ ಗದ್ಯಾತ್ಮಿಕಾಃ, ಕತಿಚನ ಪದ್ಯಾತ್ಮಿಕಾಃ ಅಪರಾಃ ಗದ್ಯಪದ್ಯೋಭಯಾತ್ಮಿಕಾಶ್ಚ
ದೃಶ್ಯಂತೇ . ಆಸಾಂ ಕಾಲೋಽಪಿ ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನಃ ಪ್ರತೀಯತೇ . ಇಮಾಃ ಉಪನಿಷದಃ
ಭಾರತೀಯ-ಅಧ್ಯಾತ್ಮ್ಯವಿದ್ಯಾಕಾಲೇ ಜಾಜ್ಜಲ್ಯಮಾನಾನಿ ನಕ್ಷತ್ರಾಣೀವ ಶೋಭಂತೇ
. ಸರ್ವಾಸೂಪನಿಷತ್ತು ಪ್ರಾಯಶಃ ಅದ್ವೈತ-ದ್ವೈತ-ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಶ್ರುತೀನಾಂ
ಸದ್ಭಾವಃ ಪರಮಾಚಾರ್ಯೈಃ ಪ್ರಧಾನತ್ವೇನ ಸ್ವೀಕೃತಃ . ಸರ್ವೇಷಾಂ ದರ್ಶನಾನಾಂ
ಬೀಜಾನಿ ಉಪನಿಷತ್ತು ನಿಹಿತಾನಿ ದೃಶ್ಯಂತೇ . ನ ಕೇವಲಮಾಸ್ತಿಕದರ್ಶನಾನಾಮಪಿತು
ನಾಸ್ತಿಕಾನಾಮಪಿ ಮೂಲಭೂತಾಃ ಸಿದ್ಧಾಂತಾಃ ಆಸು ಸಮುಪಲಭ್ಯಂತೇ .

ಆತ್ಮಾಸ್ತಿ ಉಪನಿಷದಾಂ ಪ್ರಧಾನವಿಷಯಃ . ಕೇನೋಪಾಯೇನ ಜೀವಃ
ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕರ್ತುಂ ಶಕ್ಯತೇ ತದ್ವಿಷಯೇ ಉಪನಿಷದ್ ವಕ್ತಿ . ಸಂಹಿತಾತ
ಆರಣ್ಯಕಂ ಯಾವತ್ ತದ್ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪಂ ಭಿನ್ನಪ್ರಕಾರೇಣ ವರ್ಣಿತಮಸ್ತಿ .
ಕಿಂತು ಉಪನಿಷದ್ ವಿಶದತಯಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೀತ್ಯಾ ಚ ತದಾತ್ಮತತ್ತ್ವಂ ವಿಶಿನಷ್ಟಿ
. ತದಾಹ ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೇ- “ಸ ವಾಯಮಾತ್ಮಾ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಜ್ಞಾನಮಯೋ
ಮನೋಮಯಃ ಪ್ರಾಣಮಯಶ್ಚಕ್ಷುರ್ಮಯಃ ಶ್ರೋತ್ರಮಯಃ ಪೃಥಿವೀಮಯ
ಆಪೋಮಯ ವಾಯುಮಯ ಆಕಾಶಮಯಸ್ತೇಜೋಮಯೋಽತೇಜೋಮಯಃ
ಕಾಮಮಯೋಽಕಾಮಮಯಃ ಕ್ರೋಧಮಯೋಽಕ್ರೋಧಮಯೋ ಧರ್ಮಮಯೋಽಧರ್ಮ
ಸರ್ವಮಯಃ “ ಇತಿ ಸಂಸಾರಸ್ಯ ಮೂಲಭೂತಂ ತತ್ತ್ವಂ ಭವತಿ ಆತ್ಮಾ ನಿಶ್ಚಿತಃ .

ಬ್ರಹ್ಮತತ್ತ್ವ ವಿಶ್ಲೇಷಣೇ ಉಪನಿಷದಾಂ ಯುಕ್ತಿಃ ಬಲಿಷ್ಠಾ . ಉಪನಿಷದದೃಶ್ಯಯನಂ
ವಿನಾ ಆತ್ಮವಿದ್ಯಾಸಂಧಾನಂ ಸರ್ವಧಾಸಂಭವಮಿತಿ ಸತ್ಯಂ . ಬ್ರಹ್ಮತತ್ತ್ವಂ ಯಃ
ಕೋಽಪಿ ಜಿಜ್ಞಾಸತಿ, ಜ್ಞಾತುಂ ಶಕ್ಯತೇ ವಾ ತತ್ಸರ್ವಮುಪನಿಷತ್ ಮಾಧ್ಯಮೇನ .
ಸಾಧಕಃ ಯಮಾತ್ಮಾನಂ ವೃಣುತೇ ತೇನೈವ ಸ ತಮವಾಪ್ತುಮೀಷ್ಟೇ . ಯಚ್ಚೋಕ್ತಂ

“ನಾಯಮಾತ್ಮಾ ಪ್ರವಚನೇನ ಲಭೋ ನ ಮೇಧಯಾ ನ ಬಹುಧಾ ಶ್ರುತೇನ .

ಯಮೇವೈಷ ವೃಣುತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯಸ್ತಸ್ಯೈವ ಆತ್ಮಾ ವಿವೃಣುತೇ ತನೂಂ ಸ್ವಾಂ ..”

ಇತಿ . ವಿಶಾಲಂ ಚಾಸ್ತಿ ಉಪನಿಷದಃ ಕಲೇವರಂ . ನ ಕೇವಲಮಧ್ಯಾತ್ಮ್ಯವಿಷಯಾ
ಅಪಿತು ಸರ್ವೇ ಸಾಮಾಜಿಕವಿಷಯಾ ಅಪಿ ಉಪನಿಷತ್ತು ದರಿದೃಶ್ಯಂತೇ .
ಸರ್ವೇಷಾಂ ಮಾನವಜಾತೀನಾಂ ಕೃತೇ ಸಮಾದರಣೀಯಾಃ ಸಮಾಶ್ರಯಣೀಯಾ

ಉಪನಿಷದಃ ಇತಿ ದಿಕ್ .

— ಲೇಖಕಃ - ನಂದಪ್ರದೀಪ್ತಕುಮಾರಃ

Written by Dr. Pradipta Kumar Nanda, Kendrapara, Orissa pknanda65 at gmail.com

Upanishat Samiksha

pdf was typeset on May 14, 2021

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

